

sidžiange. Be to tautos kelias į laisvę eina per
meilę, žmoniškumą. Kas iš to, jei žmonės sukils ir
keršydamis išsūdytys ^{ponus}, laisvės nepasieks, vietoj vienas bus
kiti. Ar mažai mums to parodė žiaurios revoliucijos
tamsiose istorijos lapuose? Todėl tik tyra meilė,
švarstus žmoniškumas tepriveda prie teisybės gyvenimui.

Tokios tai gražios ir tyros mintys puošia mūsų
dramos „Ne sau žmonės“ foną, lyg blizgantįjį perlai-
tamą aksomo drabužį. Nors dabar mūsų tauta yra
laisva, ji atrodo, kad minėtieji sunkūs kovų laikai
yra praėję, bet tie visi gražūs posakiai tinka ir dabar,
nes mes dar nesame ^{pasiekę} (to idealiojo žmoniškumo, mi-
no čionai, kuris tik vienas teisingas nuvesti žmoniją
į laimingą, graų rytą).

Tad ar nevertėtų šios kilnius, gražius sielkumus
surinkti į amžinai nevystantį bukietą ir juo puošti
mūsų gyvenimą, ne vien žodžiais juos minint, o
pinant savo gerais darbais į mūsų dienas vainiką?

Jošiminkas Valeras

1933 - XI - 6 d.

Pagal Vairganto „Pragiedrulinį“ II t.

Planas

- I Jošiminko Valero kilmė.
- II Valero vaikystė.
- III Jo išvaizda.
- IV Svarbiausios jo būdo ypatybės:
  - a) vienušis pamėgimas,
  - b) gamtos meilė,
  - c) meniminko gabumai,
  - d) neveiklumas,
  - e) apsmūdes protas.
- V Valeros - Juodžiaus žymys.
- VI Jošiminkas Valeras rusų karinio menoje.
- VII Jis gūžta į Taisybę.
- VIII Svarbiausios būdo ypatybės, kurias jis įgijo tar-
  - a) tylumas, [nandamas:]
  - b) maskolis neapykanta,
  - c) alkoholio pamėgimas.
- IX Jošiminkas Valeras - knygnešys.

Tešiminkas Valeras

Skaitant Vaižganto „Pragiedulius“, vartant gan singus lapus, pamažu iškyļa prieš mūsų akis, pasirodo istisa eilė asmenų. Jie taip ryškūs, taip gyvai atvaizduoti, jog, rodos, tikrai senka išsivikiauę Taurėiai, Kiauros, Tešmantai pro mus, rodos jau čia juos arti, regime mažiausias jų išvaizdos smulkesnes. Jie tokie artimi, taip charakteringi mūsų šeimos žmonėms, kad netyčiomis į jų vietą įstatyti kuri iš pažįstamųjų ir gėriesi jų panašumui.

Bet ir jų tarpo ryškiausiai skiriasi tešiminkas Valeras ne tik savo būdu, bet ir išvaizda, kaip veidrodžio atspindas tarp kitų gerios medžių. Šiais laikais vengti ar kerstiune tokį žmogų, kaip jis. Tėmimi senieji „dendrolatriai“, vien pasako beliko apie tuos milžinukus ir apie Valerą, jų Paskutinį Mahikaną. Todėl įdomu būtų arčiau susipažinti su tuo keistu žmogumi, taip spalvingai atvaizduotu nemirtingame

Vaižganto kūrinyje „Pragieduliai“.

Pirmiausia sudomina mus gražus pasakojimas apie Valero kilimą.

Aukštoje kalvoje, pamynęs po kojom žydruosius ežerus Beragį ir Dviragį, pamėkines apylinkes girias ir kalnus, augo bujysis, viename Vaclavų krašte garsus žėnuolas Juodis. Žiloje senovėje žmonės nešė aukas, garbino galingumą, lenkėsi jam... Bet keitėsi laikai. Lėnūrūs atėjūnai iškirto girias, sugrūvė aukurus. Tik didingasis žėnuolas Karalius vis tebe viešpatavo, siekė šakomis melruvį, Tolykių Gerbė ir tada jį žmonės, stebėjosi jo galingumu ir nedrįso jo skriausti, nes jis liko senovės laikų atsiminimas, lyg brangi sventomybė, paskutinis milžinų aišny.

Kartu su juo išliko ir lietuvių milžinų aišniai, Kukuliai. Gyveno jie nuošaliai, turtum kokios archeologinės liekanos. Sūmus, pavaduodamas tėvą, gyveno prie Juodėian,

sauņņojs jī. Parķeitus gyvenimū sālygoms
užsnūds jī dvarā, atitolino mro žmonnis, paty
virtu nerangis, bet īslaiķi senovis lietuvim
būdo ypатыbes: gamtes meilē ir pūrisiņims
prie gimtosias žemes, taip pat īslaiķi milči-
nišķā ūģi ir jēgas. Toks buvo senis Morkus Ku-
kulyš, Valero tėvas, toks buvo ir paskutinypis ī
Juodžianis žynis, sūmus Valeras. Nors Morkus
gyveno visai vienas, tačiam kaž kuris dienas
žmonis pastebējs atsiradlus Fosyneje (taip va-
dinosi jō gyvenama vieta), mažā berninkā.
Pozangdamas jī virtu tikras senis atvaizdas, taip
pat savo ūģin ir būdu išsiskūriq iš kaimišciū
tarps, kaip ir gūvols Juodis iš apylinkeis medžiū.

Augo Valeras vienii vėnas gamtoje. Gūsa, jī
turējs tėvs, betgi senis daūmiansiai knibinėjs
tosis, ar miegojs ant krosnis. Gad vaikis istī-
sas dienas landūijs po tankumynus, klausis
mūto šaknelėnis ir uogomis, klausisi medžiū
šlamėjims, pauksciū čūlbesis ir veixdilomai

irasi tuos įspūdiūis ī savo jaunūtē sielā. Pamējs
jō gamtā, tartum suaugo su ja ir, rodos, nebe-
būtū galējs be jōs gyventi. Pažinojs kiek viens
miško garso, šlamėjims, kiekviens paukšteliū,
ar gyvūlėlio judesius. Priprato Valeras prie vie-
natvės, nesusieridamas su žmonėmis, tapo tylus,
užsidarę, vien girio gyvenimū gyvenas. Ryg ir
pati gamta, pelaptingos, šdomios aplylinkis
mušē jī prie Juodžianis žynio pareiq, prie jō
saugybos. Taip ir buvo lemta. Po tėvo mirtis
liko Valeras Fosyneje šeimiminkas. Tačiam
niekas jōje nepasikeitē, nes sūmus buvo visai
toks pat, tokios pat sielos žmogus, kaip ī se-
nelis tėvas.

Bet pirm negu kalbesim apie Valerā - Ju-
džianis žynį, susipažinkim su jō išvaizda ir
svarbiausiamis būdo ypатыbeimis.

Sabai vaizdžiai ir gyvai mūpiēsia Vaižgantas
tošiminko Valero išvaizdā sūmose ^{ais} keliuose ^{ais} sa-
kinuose, 196 psl: „Tis taip nežmoniška

buvo istygs, pēcmitas ir drange taip neņemot
kai līsas, kaip pats da Monēas Don Rišotas...

"Visai tikrai Valeras panēšējs ir plats suols, kuram
istāšomā ir storiānsis kamēns, kokis ir dabar dar
gali rasti gilijsis mūsā kampā pirkiosē, palian dūsi
siēni; juosē ne tik sēdima, ir gulima."

Bet atsiverskimē 247 psl., ēia bus jan tikra tāsī
vinko Valero fotografija:

"Ant krosnis, kōjas ir pat lūbas ir dūres, kanki
milānsis kaulis, griomāci, kōtāp nepavadiansi žmogus,
kurs rodēi nebeturis ne vieno svoro cāmmēns. Tēlūn
sios akys, idubē žāndai, idubē smilkiniai, idubēsi
kaklo dūsbē, ir didžiānsia, jūdžiānsia dūsbē plāčian
issisiojusijsē burnijs, ir kurios per žāndā varviji
seilē. Ir viskas taip giliai, jōg rodēis ir kiekvisas
tū idubimū supiltumēi po kvortā kņopus. Ir balos,
kurs ējo, lyg ir Krakaturā ugnikālnis, lavai
veržiantis, ir smypātimo, kurio birtis pabūgē ir
boa konstruktor, misgancis gūcybē dar reiški
kaklo dūsbē, kuriojs, per nesuristus marškinis

matē, virē kunkuliāvs, sproginējs, lyg gerame
katilinkē sūtināmos bulbē. Per marškinis
buvo numam pēcionmentē ir pēciāi, kurie
taip buvo issikisē, lyg norējs audēklē pradurti:
Kōjs lēnos, nūsvirsis cānkus plāštākos
susidārē ir visai palaidus kaulē, kurie lyg
tam sykiim būvo gretimāi suklostyti, pakū
tē žmogus, jē imis ir išvirs ir visas puses..."

Tikrai nuostabus, keistas žmogus. Bet
dar nuostabian pasidaro, kai sužinoms, kad
šis atrodas bejēgi lauzās, ypa stipriānsia
žmogus visame kraštē, istengias ir tris žmo
nes daugian nuveikt. Jan visai svsenē,
prieš pat mirtē, jis daug pasidarbovo, nešio
damas knygū pūndus. Savo čempioniškā
galybē jis dar syki parodē, nūneidamas
bespriēimantē, septynijs pūdis svoris valdi
vinkā Aggiejevā ir jē gražiai nuvktebēda
mas ir liūnā.

Keista jē išvairda, bet siela dar keistē...

Angļu vīrs vienā gamtā, jo atprato visu ^{zīmīgu} un pamēgo vīrumā, uzsīdāri savijē. Nerīnā, ar dēl svajingo būdo, ar tykums, jo net vengē ^{zīmīgu}. Līndējs uzsīdāres savajāme kumpūtijē, niekur neīsidāmas, nieko nezinodāmas, kas pasaulijē cēdasi. Net pyks, jei kaimynai pas jē uzsīdāro. Pēcēl visai līg laukimis. Bet jei svēciāi jam niēto pikto nedarydāro, nekeikdāro, tai pamaān līg ir apsiprasdāro, o jēms dīngus. Ilgēdāvesi. Toki ilgēsi jis papjuto netekes tēro, arba veliān, kadā trys kaimiēciāi, aplankē jē, iējē. Mašāi paīsi jē jis, bet ir nesīvalino, nebeģo. Kāri, ar nebūtē, per ilga jis visai priprate, pameteš savo atkaklē uzsīdārymā vīrumojē, jei nebūtē patekēs i blogā zīmōnī rānkas, kurē privēte jē vēl parīstēpti savo kicantē, neapkešti viso pasaulio, gi daugiam sīai skricuodīkū.

Antroji jē būdo ypātijē yra gamtos meilē. Pēcēl, niēkas vēra taip mylējē gamtos, kaip Valeras. Jē buvo angte suaugē su jē, jē bū-

vo jam vieninteli draugas, vieninteli dīcīng-
mas. Mylējē jis pankōciūs, mylējē medziūs,
jis šlamanciūs lapeliūs, parlaptingus krū-
mūs, šnarantē žoliūs kilimā, kur judā,
krēta, dirba milionai gyvybiūs. Todēl ir gai-
lējēsi viso to, kas gyva. Būdāmas līg tikras
mīško valdovā, jis, tāciān, saugojēsi un-
lavēti nors sākelē be reikāls, apie medziūs ki-
timā, jam kē ir bekalbēti. Jē laike tai ne-
mažermin nusiēngimū uā žmogūndystē.
Kurū rinktō tik sausus žabarus, ar vējō
nūlavētas sākas.

Valeras kukulys, kaip ir jē protiviciāi,
gyvens Tošynēje, mōkējs daryti grašius dakt-
teliūs i tošius. Ir pati jē Triobelē, mažiūtē,
it žēsu gardelis, buvo pastatyta i netāšytū
rēstū, dengta i tolo boluojanēiā tošimi,
līg iškaba, aiškiai sakanti, kad čia gyvena
garsus tošiminkas. Bet gamtos meilē nelēdo
jam išteigtī nors mažos simonēlis. Per daug jis

gailejosi medelīs, nuo kurių turėjo lūpti žievs.

Todėl ir nesimėlė savo dirbimui, nors už juos būda-
vo ir apdovanojamas. Žmonės turėjo patys išsi-
prašyti. Nekentė jis Valeras, ir juos žiūrėjo lyg
kankintojus. Kaip gailejosi jis medžiūn! Pirkon-
pacius menkesnius, lipos paties viršūnės, reži-
kus atrargiausiai, stengdamasis nepaliesti apa-
tinės žievelės, patis plūsdamas ir keičdamas už-
sakytojus, raudonas iš pykčio. Tikrai jei ne būtinai
reikėlas misti iš to dailes dirbimui, niekuomet
nebutų cėrės tosių. Štai kodėl Valeras, kaip ir
visi jo giminės atstovai, gyvena neturtingai, nes
turėdamas velniui daug medžiagos, laiko ir gaba-
mus. Gal ir todėl jis gavo tinginio pravardę.

Dar viena priežastis, kuri turita gija visė
Valera, prie gamtos tai ta, kad gamta jam buvo
lyg rannas, be rūpesčių gyvenimus reiškeja. Patė-
kes ir miestas, tarp nedorų žmonių, besidamas viso-
kias nuoskandus, ilgėjosi miško, gimtinės, kur
laimė neribota, nėra žiaurumo, visada ramu, glau.

Jam minejam Valero svarbiausią užsiėmimą -
tošimui daiktelių gaminimą. Čionai ir pasireiškė
jo meniškieji gabumai. Tyhoje vienuose atėina-
jam škrejimas, ir jis ištvomis valandomis
sėdi, margindamas tošėles, nieko aplinkui ne-
jausdamas, nematydamas. Mikliai ir dailiai
išrango jis įvairiausias gumbėles, raštus, su-
maniai pridėrina įvairius taškėlius, plauke-
lius, žvaigždeles. Dažnai anpašo ir įvairiausių
gyvūnelių, paukštėlių, vabzdžių, ir kuriuos
jis kasdien prisizūri. Lyg tikram dailinim-
kui šis darbas yra jam malonus, patraukia,
todėl ir dirba ne tiek dėl atlyginimo, kiek
dėl savo malonumo. Bet darbas sekasi jam
tik vienuose. Vos pasirodys žmogus, prakal-
bus, jau pradėtoj marginti tošėli krenta
Valerui iš rankų. Ar ne panašiai esti su
visais meniminkais? O Valeras buvo meni-
ninkas jau vien dėl to, kad jo darbeliai
garsėjo visame krašte, nors jis jais visai nesigyrė,
nerodė.

nančis ~~pa~~ ji prašyti, kad Valeras pavaduotų
ūkiniukę Jęgą sunkioje krasiminko pareigoje.
Tik tas noras privertė jį patenkinti tą prašymą,
išėiti į pasaulį, kur ponai, karietos, armatos.
O kad Valeras nebuvę visai silpnaprovis, liūdi
ir tie jo galvojimai, pamaciūs kaimieciūs:

„Bene pirmą kartą per visą savo amžių, nors
pats sau neprisišąindamas, Valeras susido-
mejo, ko gi šitie žmonės taip susirūpinę, kad
net drauge trys ir kartą ji ateina? Negi tošis
kojūkamis, negi tabokinis, viestininis, druskininis
tokiais reikalais būtų vaikščiogę po vienas, negi
viniems tas pats reikalas tuo pat laiku ūmai
pašoksta. O kad ir būtų taip nepaprastai im-
tars, tai bene do padirbsi visiems kartu tokis
gražumėlis?“

Matyt, kad tik nepaprastos gyvenimo sąly-
gos padarė Valerą tokį apsmūduosį, neveiklus
kultūrinio gyvenimo srityje.

Valero asmuo savo būdu ir gyvenimu

labai primena mūsų sentimentalistų, esytojų
megstamuosius herojus, kaip ir patvirtinda-
mas J. J. Proustau nuomone, kad civilizacija
nepadaro žmogaus laimingo, dažnai verčia
net kentėti. Tamsuolis gamtos vaikas Valeras,
kol gyveno atskirai, buvo laimingas, jam
nieks nerūpejo, bet vos tik susidūrė su kul-
tūringu pasauliu, turėjo daug kentėti, nu-
silpnino sveikatą, buvo visų išjuoktas, o
visos naujenybės, gražumėliai ir dalies
laukiamoji džiugumo nedavė. Bet visgi
čia bendrai nėra smerkiama kultūra, nes ji
darė žalą tik tokiam gamtos vaikui, kaip Va-
leras, vien instinktu besivadovaujantiui ir
be to ji kankino tik blogoji visuomenės dalis,
rusų valdininkai. Kiti gi žmonės „Pragie-
dublinose“ siekia kultūros ir randa joje
laimę.

Savo gyvenimu Valeras primena mūsų
romantikus. Čia ir paslaptunga, liūny ir tam.

kumyns gamta, keistas Valero būdas, vien-
mos pamėgimas ir žilos senovės prisiminimai.

Dabar pažinkime arčiau Valerą - Juodšiaus
žymį. Tokiu vardu mėgdavo jį apylinkės žmo-
nės vadinti. Tačiau ne be reikalo, nes jis visai pri-
minė senovės krivius, lyg likęs jų paskuti-
nyis ainyš. Jo šventykla - paslaptinga, mis-
tiška gamta ir senasis ažuolas Juodis. O vie-
tos ten niūrios. Klastingi lūnai, tamaisiais man-
rais užžėlusios versmės, padarimus saugomi
piliakalniai, tyručiuoją ežerai, lyg sienomis
suplū maža, ja Jūryne tykobelė, greta jos galiūnas
ažuolas, tantum saugodami kaip kokis šventi-
nykė milžinas Juodis. Saugojo jį ir paslaptingo
būdo, nekaltus, užsidarę savyje, tošiminkas
Valeras. Jis gerbė šį medžių karalių lyg tūkį
dievaitį ir savo būvimu gynė jį nuo nedonų
žmonių ir išdykusių piemėnų. Su žiląja seno-
ve višo jį ir tikyba, stabmeldybes liūkama,
gamtos ir jos veiškinis gerbimas. Valeras

jokis reikalas neturėjo su Kataliku Bažnyčia, jei
ir žegnojosi kartais, tai nesąmoningai, nem-
manydamas, ką tai galėtų reikšti, vien maty-
damas, kad kiti taip daro. O gamta jis netik-
nylėjo, bet ir gerbė, labiausiai ažuolų karalių,
Juodį, vienintelį senovės šventųjų ažuolų
ainį.

Gal taip begyvendamas būtų jis ir miręs,
kaip ir jo proseneliai Kukuliai, kaip ir jo
tėvas. Bet šiam paskutiniam milžinui
sūnui likimas kiek kitaip pakreipė gyve-
nimo kelią, atitrūke nuo pareigos, iškū-
damas į platusį pasaulį.

Neramūs tada buvo laikai. Valdovai py-
kosi, kariavo tarp savęs. Plentais gi nuolat
lėkė pasimintiniai su įvairiausiomis žinio-
mis. Tad sime nebeužtekti pastotėse laikomų
arklių. Įvesta dar viena lašo pareiga: ir eilė
eiti į plentą krasininkais. Ukiminkas Jėgas,
jo seserėnas Jarkus ir kaimynas Gitas

nebesumamē kaip čia atlikus tų pareigų, nes
vienam namiškiui sirgo, kitam vėl darbu dangybe.
Ilgai galvoję mėjo ir išprašė Valerą, kad tas pa-
gelbėtų. Ši pradėjęs tingusis miškinas nė nemamē
vykti, bet vėliau, smalsumo sugundytas, leidai
perkaltamas ir mūvyko. Bet vargšas niekuomet
dar nebuvo matęs plento, nieko neįsimačė. Tuo
tarpu prisėję vežti vieną pasimintinį, kuris sku-
bėjo su blogomis žiniomis. Priūtęs kariminkas
neįsimačė primušė Valerą už nerangumą.
Tik stiprios sveikatos dėka išliko tas gyvas. Bet
čia nepasibaigė jo kančios. Valeras Kukulys buvo
paimitas į rusų karinomenę, kur išbuvo di-
desimt penkerius metus. Nemprato nė žodžio
rusų kalbos, tad niekam neįtikėjo. Visi jį mušė,
kančino. Daug kentėjo jis negaudamas gero
maisto ir vėl turėdamas vilkėti labai ankštų
mundierių, kuris labai varžė jį miškiną. Visų
mušamas, niekinamas, stumdomas, dirbdamas sunkiausius darbus, jis tyliai kentėjo,

parodydamas tuo savo kantrumą. Būdamas
visai svetimas tai aplinkumai, negalėjo prisitaikyti
prie jos, lyg girius pambūtis geležiniame
me narve. Vis ilgėjai savo gimtojo kampelio

Pagaliam, po dvidešimt penkerius metus, jo
kančios pasibaigė. Grįžo jis į mieląją Tosyną.
Vėl pataisė, atnaujino savo mažą triobelę,
vėl gyveno vienišas. Tik kartą į metus aplau-
kydavo jį senas draugas iš karinomenės lai-
kų. Prasėdėję abu tylėdami kelias dienas, ei-
davo į miestą atsiimti išstarnautos pensijos,
prisigerti degtinės ir vėl grįžti namo, vėl
būti dieną po dienos vienodai, monotoniškai,
vėl eiti juodžiaus žygio pareigas. Taip ir gy-
veno senis metai po metų. Neįsimačė su-
kūręs jo veidas ir visa stovykla jau negalėjo
parodyti, kiek metų jis turi, tik matėsi, jog
labai, labai senas.

Bet sunkūs vargai, patirti tarnaujant
karinomenėje, nepaėję nepalikę Valero sielą

žymis, kaip nepraėjo nesuardę jo sveikatos ir
nepadarę jį labai liūz. Pirmiausia tie pilni
nuoskaudų ir žiaurumų metai dar labiau su-
rakino jį ir taip nebilias lūpas, dar labiau ati-
trankė jį nuo žmonių, uždarė jo sielą. Nors di-
džiausias kamėdas kurdamas, baisesis skriaudamas
~~beždaniu~~ Valeras tylėjo, nė žodžio neprabildamas.

Pamažiu ramaus tošiminko vieloje imė angti.
didžiulė neapykanta skriaudėjams rūsam.
Kiekviename maskolyje jis matė savo priešą
ir visa širdimi geidė jam pražūtis. Jis nenuo-
tabu. Juk jie išplėšė Valerą iš mielosios gimti-
nės, jie ištaisė metais žiauriais bausimais
kankino jį, visai nekaltą. Juk jie nebesugraži-
namai prapulė jo jaunystę, be laiko išva-
gojo veidą giliosiomis raukšlėmis, išsėmė svei-
kumą. Kiekvienas laikė sau pareigą kuo dau-
giausia išnaudoti jį. Bet Valeras emė nekęsti.
ne vieno kurio nors, bet nukreipė savo pyktį
visus rūsus.

Jo kamėdamas parsiņesė jis ir alkoholio pa-
mėgimas. Degtinė jam virto maloniu užmokesčiu
už visus patirtus vargus. Laikė jis lyg šven-
tės tos dienos, kada galės keliuoti su draugu
į miestą pasiimti pensijos, ir mirkti kelias
dienes alkoholyje ir švesti tabako dūmuose,
apie viską pasauliye užmirsūs. Toliau gerdavo,
kol jam kūnas ~~neatsisakydavo~~ dangiam priimt.
Tada baigdavo puotą stipriai užkasdamis ir
grįždavo namo. Tas viskas atsikartodavo lygiai
kas metai ir virto Valero papročiu.

Gal taip vienodai ir būtų užbaigęs savo
amšius, vis nieko neveikdamas, niekam nei-
gero, nei blogo nedarydamas. Bet mieste jį
pastebėjo knygnešys Mendelis, pasivadinęs
Žaltrūkščiu. Jis ir buvo tas akstinas, kuris
išjudino senį iš apsnūdimo, padarydamas
knygnešiu. Jis, besiekdamas Valerą, pamatė
jį neapykanta rūsam ir alkoholio pamė-
gimą ir sumaniiai panaudojo tuos būdo būo-

šis naudingam darbi. Šiame siuntinetyje, šio vi-
rias vietas su knyga, maišeliais, gausiai atly-
gindamas už žygius degtine ir piniigais. Neian-
gus senis, kartą išjudintas, uoliai nešiojo
purdus, norėdamas kuo dažniausiai gauti
degtines. O kai sužinojo, kad tai esą „nuodai-
maskoliams“, dar didesniu stropumu vaikšči-
nėjo, net laukdamas tos dienos, kada bus sin-
čiamas. Tokiu būdu jis, net nemujausdamas,
varto Drietuvos knygesiu, kovotojų už spaudą.
Sunku būtų įvertinti jo reikšmę šioje srityje,
nes nėra aiškiai pasakyta, kiek laiko jis nešio-
jastus ir kokioje apylinkėje. Bet, turbūt, ne-
maža padarė. Jam ir patogu buvo, nes žan-
darams ne šį galvą nebūtų atėję ka. daryti kra-
pas elgetą, kuris visame krašte garsėjo kaip
silpnaprotis, keistušlis. Be to ir jo tylus, ne-
kalbus būdas nedavė paslėpti iškilčių, vieš-
nų.

Dažnai lankydavosi Valerą Žaltrūkštis, dau-

nejo knyga ir nejuokiamis kveste dar didesnę
neapykantą maskoliams. Kai kartą žiemus
usų valdiminkas Aggiejevas atėjo šį Tosynę
tardyti Valerą, seniai milžinui pasirodė, kad
tai tas pat rusas, kuris jį buvo primušęs.

Taiigi, paragintas Žaltrūkščio, netikėtai
puslė maskolį, sučiupo kaulitomis ranko-
mis ir, mitempęs besispiriantį, septynis
pūdus svorio, žmogų, iškėlė aukštai ir bedė
visu smarkumu šį liūną. Bet čia senelį jė-
gos apleido. Pastovėjęs apie dešimt minučių,
lyg stabs ištiktas, susmuko vietoje, nusilpo
ir po kelis dienas mirė nuo arterijų sklerozės.

Toks tai yra Tosininkas Valeras, atvaiz-
duotas Vaižganto „Pragiedulius“ antrame
tome. Keista yra jo išvaizda, bet dar keistes-
nis būdas, papročiai. Jis yra vienas iš idomian-
sių autorians atvaizduotų veikėjų. Taip
pat ir jo gyvenimas žymiai skiriasi nuo
kitų kaimiečių. Godas, toks nerangus, ap-

smūdušios dvasios, neapsiūvięs, o vis dėlto taip
daug pasidarbovo Lietuvos kultūrai. Dar
ir dabartiniais laikais nemažą yra tokių
žmonių, kurie patys neturi jokios iniciatyvos,
reikalauja, kad juos nuolat kas nors ragintų,
jiems aiškintų, vadovautų. Tada jie gali daug
nuveikti ir gero kitiems atnešti, tuo tarpu,
kai neraginami visai apsnūsta. Tad vietų
smerkus ir peikus juos reikia sumaniamai pa-
statyti į naudingo darbo vėžes, pabudinti
iš kenksmingo pasyvenimo, ir žmogus nuolat
milžiniškus darbus.

Denionų kaimo gamta ir jo gyvenimo, 1933 - XI - 6

Pagal Vaižganto „Tragedijų“ II t.

Planas.

- I Denionų kaimo sodybos ankščiau ir dabar.
- II Jo apylinkės ir gamta:
  - a) pievos,
  - b) laukai,
  - c) sumuktis gyvūnėliai,
  - d) upelis.
- III Denionų kaimo vaikai ir jų gyvenimas:
  - a) du jungai,
  - b) Aleksinkas,
  - c) vaikus žaidimai.
- IV Senis Fancius:
  - a) išvaizda,
  - b) svarbiausios būdo ypatybės,
  - c) pažintros ir vaikus auklėjimas.
- V Fanciusvienės išvaizda ir svarbiausios būdo
[ypatybės]
- VI Jokūbas Maura „zokanininkas“